

Reakce na článek *Několik poznámek k terminologii v rezortu MO*

Pplk. v. v. Ing. Jan Dúbravčík

Chtěl bych uvést několik vysvětlujících připomínek k dotazům ve výše uvedeném článku. Patřím totiž ke skupině oněch „terminologických vynálezců“, jak je, poněkud posměšně, nazval pisatel článku.

Když jsme v prvních letech tohoto tisíciletí na Velitelství vzdušných sil AČR a později i na Velitelství pro výcvik a tvorbu doktrín opravovali první překlady termínů používané u vzdušných sil států NATO, snažili jsme se důsledně vycházet z definic jednotlivých termínů. Shodli jsme se na tom, že z velké většiny nelze mechanicky převádět termíny z doby Varšavské smlouvy na termíny podle norem NATO. Vychází to především z celkově rozdílného pohledu na roli Vojenských vzdušných sil Sovětského svazu a jejich spojenců ve Varšavské smlouvě a vzdušných sil států NATO. Vysvětlit ale podstatu tohoto rozdílného pohledu je velmi obtížné. Svoji roli také sehrály podstatně větší praktické zkušenosti z lokálních konfliktů Vzdušných sil Spojených států amerických a některých dalších států NATO oproti zkušenostem Vojenských vzdušných sil Sovětského svazu a jeho spojenců po roce 1945.

K překladu **termínu Air Force** (Vzdušné síly) by stačilo jen uvést, že v roce 1997 došlo ke spojení zbytků bývalého frontového letectva (3. sbor taktického letectva) a bývalé protivzdušné obrany státu (4. sbor PVO) do jednoho celku s názvem Vzdušné síly Armády České republiky. Pro laiky je však nutné podrobnější vysvětlení.

Ve vyspělých a rozsáhlých vzdušných silách velkých mocností pojem letectvo (rusky *aviacija*, anglicky *aviation*) znamenal vždy něco částečného, parciálního. Ve Vojenských vzdušných silách Ozbrojených sil Sovětského svazu to znamenalo nějakou její část, například **dálkové letectvo**, frontové letectvo atd. Ve vzdušných silách států NATO se pro dělení jednotlivých druhů letectva tento název nepoužíval, používal se spíše pojem velitelství, například strategické velitelství, taktické velitelství atd. nebo pojem síla (*Force*), například Strategic Air Force, Tactical Air Force atd. Pojmy strategické letectvo, taktické letectvo jsou uměle vytvořenými **českými** tvary. Pojem *letectvo* se ve státech NATO používá spíše pro vzdušnou složku ostatních druhů sil, například vojskové letectvo (*Army Aviation*), námořní letectvo (*Navy Aviation*).

Vývoj tohoto pojmu v bývalém Československu byl velmi složitý. Za první republiky bylo letectvo pouhým druhem zbraně a v případě války se předpokládalo přidělení jednotlivých perutí a letek pod velení sborů a divizí pozemního vojska (včetně stíhacího letectva). Po druhé světové válce se tento anachronismus opakoval, přestože *Košický vládní program* ukládal budovat nové ozbrojené síly podle vzoru Sovětského svazu, tedy

jako vojenské vzdušné síly (*vojenno vozdušnye sily*). Nepředpokládalo se ale budování dálkového letectva (proto byly vráceny do Velké Británie letouny B-24 Liberator) a pochopitelně ani námořního letectva. Teprve po roce 1948 se tento požadavek začal naplňovat a československé letectvo bylo stavěno jako letectvo frontové. Chyběla ale protivzdušná obrana státu (podle vzoru sovětských vzdušných sil). Teprve vyčleněním části stíhacích divizí a připojením protiletadlového dělostřelectva a dalších zabezpečovacích složek vzniklo v polovině padesátých let Velitelství letectva a protivzdušné obrany státu, tedy podle termínů NATO vlastně „velitelství vzdušných sil“. Tento dlouhý a kostrbatý název se ale v různých obměnách udržoval až do onoho roku 1997.

Zkratkou ATAF (*Allied Tactical Air Force*) není třeba se dlouho zabývat. Termín i zkratka jsou dnes zastaralé a již se nepoužívají. Stačí se na tento pojem podívat internetovým vyhledávačem a zjistíme, že se používal do roku 1993 a jeho doslovný překlad by zněl asi Spojenecká taktická vzdušná síla, a protože byly tyto spojenecké vzdušné síly v Centrálním regionu NATO číslovány, tak tedy 4. respektive 2. Spojenecká taktická vzdušná síla. Zní to z hlediska češtiny nezvykle, ale jiný překlad je téměř nemožný. Vysvětlení, proč není vhodné používat termín taktické letectvo je uveden výše. My jsme do roku 1989 používali překlad Spojenecké taktické letecké velitelství (STLV) a myslím si, že tento překlad je použitelný stále. Ale jak jsem již naznačil, je to termín zastaralý a nejlépe by bylo, aby byl na příslušném výboru NATO podán návrh na jeho zrušení.

Nejsložitější je laikům vysvětlit rozdíl v obsahu pojmu „přímá letecká podpora“ podle norem Varšavské smlouvy a pojmu „blízká vzdušná podpora“ podle norem NATO.

Přímá letecká podpora byla v bojovém řádu stíhacího bombardovacího letectva¹ definovaná jako „*ničení malorozměrných a pohyblivých pozemních cílů v taktické a bližší operační hloubce*“. To představovalo vzdálenost do 120 až 150 km od předního okraje. Po zavedení vrtulníků Mi-24, letounů Su-25, Su-17, Su-22, MiG-27, MiG-23, Su-24 do frontového letectva států Varšavské smlouvy, byla definice pozměněna jako „*ničení malorozměrných a pohyblivých pozemních cílů na předním okraji, v taktické a operační hloubce*“. To už představovalo vzdálenost 250 až 300 km i více od předního okraje.²

Pro koordinaci činnosti mezi frontovým letectvem a palebnými prostředky pozemního vojska se předpokládaly a také procvičovaly různé způsoby především časové, ale i prostorové součinnosti. Pro navádění letadel na přední okraj se využíval letecký návodčí. Způsoby a postupy koordinace a navádění na pozemní cíle nebyly však propracovány a stanoveny v předpisech a v podstatě se cvičení od cvičení používaly ty, které měl daný velitel nebo návodčí oblíbené a zvládnuté. Systém velení a řízení pro součinnost mezi frontovým letectvem a pozemními vojsky byl sice teoreticky zpracován, nebyl ale zaveden do praxe. V polovině osmdesátých let se připravovalo zavedení sovětského systému PASUV, včetně jeho podsystému pro frontové letectvo, nebyl ale nakonec zaveden.

1 Let-1-13 Bojový řád stíhacího bombardovacího letectva [pluk, osádka]. Praha, 1966.

2 Všeob-Ř-1 Bojový řád pozemního vojska ČSLA. Část 1 [divize, brigáda, pluk]. Praha, 1984.

Naproti tomu **blízká vzdušná podpora** je definována jako „vzdušná činnost proti nepřátelským cílům, které jsou v těsné blízkosti vlastních jednotek a která vyžaduje podrobnou koordinaci všech vzdušných úderů s palbou a manévrem těchto jednotek“. Prostor blízké vzdušné podpory je prováděn od předního okraje až po koordinační čáru palebné podpory (Fire Support Coordination Line – FSCL). Koordinační čáru palebné podpory stanovuje velitel podporované pozemní jednotky (zpravidla brigády) v takové vzdálenosti, kam až dosáhnou jeho vlastní palebné prostředky. Jestliže má například dělostřelectvo s dostřelem 30 km, může se koordinační čára palebné podpory určovat ve vzdálenosti okolo 20 km. Za touto koordinační čarou se už provádí **vzdušná izolace** (Air Interdiction). Vzdušná izolace nevyžaduje tak podrobnou koordinaci vzdušných úderů s palbou a manévrem vlastních jednotek, nutná je ale koordinace průletů a návratu letadel s palbou a manévrem vlastních pozemních jednotek.

Koordinační čára palebné podpory je základním, ale zdaleka ne jediným prostředkem koordinace mezi palbou a manévrem vlastních pozemních jednotek a vzdušnými údery při blízké vzdušné podpoře.

Z výše uvedeného vyplývá, že prostor přímé letecké podpory podle norem Varšavské smlouvy pokrývají dva prostory podle norem NATO – blízké vzdušné podpory a vzdušné izolace. Není proto možné tvrdit, že pojem přímá letecká podpora je totožný s pojmem blízká vzdušná podpora. Současně je zde autorovi článku odpovězeno na otázku „Co to je blízký?“.

S autorovou kritikou používání názvu leteckých základen místo názvu letecké jednotky nebo útvaru je možno souhlasit. Tento zlovyk médií, tiskových mluvčích a i velitelů na různých stupních velení vznikl po roce 1994. V tomto roce začaly postupně vznikat novodobé letecké základny, kde bojovou část tvořily nečíslované letecké skupiny. Pro vyjádření názvu nadřízeného stupně dané letecké jednotky bylo nutno použít číslo a název letecké základny. Dnes tvoří bojovou část leteckých základen číslovaná letecká křídla a už není důvod používat číslo a název letecké základny. Platí to ale pouze pro letecké jednotky v podřízení velitele leteckého křídla.

Není možno nic namítat proti diskusi a případným změnám v terminologii. Diskuse ale musí vycházet z odborného pohledu na věc. Posuzování znění jednotlivých termínů vyžaduje velmi hluboké odborné znalosti a také hluboké znalosti historického vývoje použití jednotlivých druhů vojsk, dnes druhů sil a to nejen vlastních. Já osobně jsem ale v tomto směru pesimista. Do teorie se v naší armádě nikdo nikdy příliš nehrnul. Teoretici byli vždy spíše předmětem posměchu, někdy až opovržení.

Autor: *Pplk. v. v. Ing. Jan Dúbravčík, narozen v roce 1955. Absolvent VVLŠ Košice (1979), VA AZ Brno (1987), kurzu plánování blízké vzdušné podpory v USA (1998) a kurzu plánování vzdušných operací ve Francii (2000). Působil na velitelských a odborných funkcích na stupni letka, letecký pluk, letecká základna a Velitelství vzdušných sil. Dále pracoval na Velitelství pro výcvik a tvorbu doktrín (2003–2011). Nalétal 1 500 letových hodin, z toho 1 000 hodin na bojových letounech. Je autorem a spoluautorem několika doktrinárních publikací z oblasti použití vzdušných sil. V současné době je v důchodu.*